

Forskning från projektet ”Den nya fjällupplevelsen”

Ammarnäs 4 februari 2015, Temadagar kring hållbart samnyttjande och utveckling av fjällen

Sandra Wall-Reinius,

fil dr., ETOUR, Mittuniversitetet

sandra.wall-reinius@miun.se

www.miun.se/etour

www.storslagnafjall.se

Projektledare ”Bortom konflikter”, forskare i projektet ”Den nya fjällupplevelsen”, tidigare skrivit om bl.a. fjällvandring och skyddade områden i Norrbottenfjällen, trender inom naturturism och internationella besökares efterfrågan på svensk naturturism.

DEN NYA FJÄLLUPPLEVELSEN

- Trender i aktiviteter och besöksmönster
- Nya aktiviteter, sportifiering, events
- Bilden av fjällen genom sociala medier
- Hållbar utveckling i fjällregionen
- Monitoring – metoder för att mäta

Fjällbesök generellt (nationella studier), södra Jämtlandsfjällen (2013), Fulufjället (2014) och Laponia (2015)

Projektledare: peter.fredman@miun.se

BORTOM KONFLIKTER

Projektet undersöker hur aktörer med olika intressen i mark- och resursanvändning upplever utmaningar och möjligheter att komma bortom konflikter i planering, skötsel och användning av fjällområden. Med södra Jämtlandsfjällen som undersökningsområde, fokuserar projektet på:

- i) naturskyddade områden,
- ii) buller och ljudlandskap,
- iii) vindkraftsutveckling

Projektledare: sandra.wall-reinius@miun.se

BAKGRUND: TURISM I NATUR

- World Tourism Organization (WTO) har uppskattat att ca 20 procent av allt internationellt resande är naturrelaterat
- 15% av de internationella turisterna i Sverige har naturupplevelser och aktiviteter i naturen som huvudsakligt syfte med vistelsen (2010)
- Minst en tredjedel av svenskarnas fritidsresor har ett eller flera motiv relaterade till naturen

Naturturism omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning (Fredman et al, 2009)

Friluftsliv är utomhusaktiviteter under fritiden, ofta sker dessa aktiviteter i närområdet och vanligtvis är aktiviteterna inte kommersialiserade (se tex. Naturvårdsverket, 2005; Hall and Page 2002).

BAKGRUND: GENERELLA TRENDER INOM FRILUFTSLIV OCH NATURTURISM

- Kortare vistelselängd
- Fler resor per år
- Det traditionella står sig starkt, men...
- Aktiviteten viktigare än platsen:
 - Mer fartfyllda aktiviteter
 - Mer varierat och specialiserat (ökad diversifiering i efterfrågan)
 - Mer äventyrliga aktiviteter
 - Mer sport än rekreation
 - Event och tävlingar
 - Mer utrustningskrävande aktiviteter
- Bekvämlighet och service
- Ökad tillrättaläggning
- Artificiella rekreationsmiljöer (inomhus)
- Ökad efterfrågan på tjänster för att ta sig ut (kunskap, säkerhet, mervärde, ...)
- Spänning, äventyr, bekvämlighet, service och lyx – gärna i kombination, "vildmarkskänsla och bekvämlighet i kombination"

DEN NYA FJÄLLUPPLEVELSEN

- FRILUFTSTRENDER OCH HÅLLBAR UTVECKLING FÖR EN STORSLAGEN FJÄLLMILJÖ?

- Peter Fredman, MIUN
- Sandra Wall-Reinius, MIUN
- Klas Sandell, KAU
- Maria Lexhagen, MIUN
- Christine Lundberg, MIUN
- Daniel Wolf-Watz, MIUN

VÅRA FORSKNINGSPRÅGOR

- a) Hur ser **trenderna** ut inom fjällturismen avseende aktiviteter, upplevelser, motiv, nytta samt mönster i tid och rum?
- b) Hur kan ett ökat deltagande i event, sportarrangemang och inomhusfaciliteter **påverka** framtida utveckling i fjällregionen?
- c) Hur kommer användning av ny teknik och **sociala medier** påverka bilden av fjällen och framtida rekreationsmönster?
- d) Hur kommer trender inom friluftslivet (a-c) påverka en hållbar utveckling av fjällregionen generellt och fjällmiljömålet "Storslagen fjällmiljö" i synnerhet (avseende upplevelser, konflikthantering, säkerhet, regional utveckling, etc.)?
- e) Hur representativa och effektiva är olika mätmetoder (monitoring) avseende olika besöksgrupper i fjällregionen?

BESÖK I FJÄLLEN OLIKA ÅRSTIDER

Hur många gånger har du varit i svenska fjällen under perioden...

	Jan-apr 2013		
Minst en gång	14,7%		
Antal besökare*	1 004 530		
Genomsnittligt antal besök**	2,03		
Antal besök totalt***	2 039 197		

* Antal personer (15-70 år) som besökt fjällen minst en gång aktuell period (ex. 14,7% av 6 833 541 individer)

** Beräknat för de som besökt fjällen minst en gång aktuell period

*** Beräknat för Sveriges befolkning i åldersintervallet 15-70 år (6 833 541 individer)

Nationell enkät (till ett representativt urval av svenska befolkningen). Ref: Besök och besökare i fjällen, ETOUR 2014:3

BESÖK I OLIKA FJÄLLOMRÅDEN

Tänk nu på dina vistelser i svenska fjällen de senaste 5 åren. Vid hur många tillfällen har du besökt nedanstående områden? Antal gånger de senaste 5 åren

	1-2 ggr	3-5 ggr	Mer än 5 ggr
Dalafjällen	15,5%	6,3%	1,7%
Jämtland/Härjedalsfjällen	12,5%	5,4%	2,7%
Västerbottensfjällen	4,6%	0,4%	0,7%
Norrbottensfjällen	6,1%	1,3%	0,9%

Nationell enkät (till ett representativt urval av svenska befolkningen). Ref: Besök och besökare i fjällen, ETOUR 2014:3

VARFÖR FJÄLLEN?

Mönstret ser i stort lika ut oavsett årstid!

Medelvärden skala 1 (inte alls viktigt) – 5 (mkt viktigt)

	Jan-apr	Maj-aug	Sep-dec
Uppleva avkoppling	4,0	4,1	4,0
Umgås med vänner eller familj	4,0	3,9	4,1
Vara nära naturen	3,7	4,0	3,9
Komma bort från arbetet	3,6	3,5	3,4
Fysisk aktivitet	3,7	3,3	3,5
Uppleva äventyr och utmaningar	3,2	2,9	3,1
Komma bort från hemmet	3,1	3,1	2,9
Uppleva ensamhet	2,2	2,6	2,5
Möta nya människor	2,3	2,4	2,3
Uppleva en andlig dimension	1,7	2,1	1,8
Vinna anseende och respekt	1,5	1,8	1,8

VANLIGA AKTIVITETER I FJÄLLEN

Deltagande minst en gång under perioden... 2013

Jan-apr		
Åkt utför på skidor (67%)		
Åkt längdskidor/turskidor (35%)		
Picknick, grillat i naturen (31%)		
Åkt pulka/kälke (28%)		
Strövat i skog och mark (20%)		
Kört/åkt snöskoter (20%)		

TRENDER I AKTIVITETER

*Vilka av följande aktiviteter **tror du** kommer öka mest i fjällen de närmaste 10 åren?*

	Andel som tror att aktiviteten kommer att öka
Cykling/mountainbike	35,4%
Skidåkning (utför)	34,6%
Kortare vandring (1-3 timmar)	34,5%
Vandring endagstur	32,8%
Vandring med övernattnig	30,5%
Downhill med cykel	30,0%
Fiske	28,9%
Naturfotografering	27,8%
Köra/åka hundspann	27,3%
Tävlingar/sport/multisport	27,0%

FJÄLLEN SOM PLATS ELLER AKTIVITET

Många av aktiviteterna i fjällen kan också utföras på andra platser och inte minst ur turismnäringens perspektiv är det viktigt i vad mån besökarna tycker det är viktigt att göra något just i fjällen eller om man lika gärna kan göra det närmare hemmet eller kanske utomlands.

I den nationella enkätundersökningen frågade vi om hur viktigt man ansåg det vara att utöva sin aktivitet just i de svenska fjällen.

- Sammantaget kan konstateras att det övergripande mönstret om det är plats eller aktivitet som prioriteras så visar resultaten att mellan **15-30% prioriterar de svenska fjällen (som plats) mycket högt.**
- Vi kan också konstatera att i stort sett lika många, storleksordningen **10-30%, tvärtom klart prioriterar aktiviteten före platsen**

SPORTIFIERING, EVENT OCH INDOORISATION

Ett fenomen som d
framtidens turist
sportideal (tävling
vandrar, paddla o
- T.ex. mu

ärksamma inför
et handlar om att
n när det gäller att

Ett annat delvis överlappande fenomen som också är av stort intresse inför framtidens turism i fjällen är "**indoorisation**". Det handlar om att aktiviteter som tidigare alltid utfördes ute i landskapet alltmer också kan utföras i särskilt uppbyggda aktivitetsmiljöer inomhus
- T.ex. äventyrsbad och klätterväggar.

Båda fenomen samverkar också med tendenser till **geografisk förflyttning** av aktivitetslandskapen **mot de urbana miljöerna**, t.ex. skidåkning på konstsnö eller inomhus i storstäder.

SPORTIFIERING, EVENT OCH INDOORISATION

- 25% har kommit i kontakt med sportifiering
- Knappt 10% har deltagit i sport, tävlingar eller event i fjällen
- Ungefär hälften vill **inte alls** se mer av detta i fjällen knappt 13% **vill gärna** se mer
- Knappt 25% har kommit i kontakt med inomhusaktiviteter (äventyrsbad, klätterväggar, lekland, mm.) i fjällen och 20% har själva deltagit
- Drygt 55% **vill inte** se mer av inomhusaktiviteter i fjällen, knappt 10% **vill gärna** se mer

POSITIVT OCH NEGATIVT I FJÄLLEN

	Negativt	Varken eller	Positivt
Att det finns iordninggjorda lägerplatser med toalett, soptunnor, eldstad, m.m.	1,1%	17,7%	81,2%
Att det finns fjällstationer	0,4%	14,5%	85,2%
Att det finns markerade leder	0,4%	13,0%	86,6%
Att kunna köra in med bil i ett attraktivt område för att göra dagsturer	13,6%	36,6%	49,8%
Att kunna förflytta sig flera dygn utan att se hus och vägar	6,3%	45,1%	48,7%
Att bara se ett fåtal andra besökare	8,1%	44,0%	47,9%
Att området är lite påverkat av människan	1,1%	26,2%	72,8%
Att det finns bullerfria områden	1,1%	19,9%	79,1%

LEDERNA I FJÄLLEN

Vilken är din uppfattning om kvaliteten på lederna i fjällen?

<i>I tabellen redovisas procent</i>		Ganska bra	Ganska dåliga	Mycket dåliga	Vet ej
Vandringsleder	9,5	23,3	0,7	0	66,2
Skidleder	11,7	21,2	0	0	67,1
Skoterleder	6,0	14,6	0,3	0,3	78,8
Cykelleder	2,3	4,7	1,7	0,3	90,9

LEDERNA I FJÄLLEN

Vilken är din uppfattning om mängden leder i fjällen?

	För få	Lagom	För många	Vet ej
Vandringsleder	1,9%	29,2%	0,0%	68,8%
Skidleder	1,9%	29,3%	0,6%	68,2%
Skoterleder	2,6%	16,0%	2,6%	78,8%
Cykelleder	3,0%	8,3%	0,7%	88,1%

Viktigt att kvaliteten på lederna är bra.
Däremot behövs inte fler leder generellt. För
det är viktigt att man vet att det finns mindre
besökta områden där man kan vandra fritt
och ostört, mycket större chans att möta djur
och uppleva ensamhet och orördhet.

Så vitt jag förstår så blir det en hel del
skräp utspridda efter lederna. Så flera
uppsamlingsställen utefter lederna
borde kanske finnas.

Var restriktiv med att upplåta leder och områden för skoteråkning.

"Det är viktigt att lederna är
lättillgängliga för alla.
Det är oerhört viktigt att bevara orördheten."

av handikappanpassade leder

"Fler ställen där man kan
fika, vila osv, under tak."

"Kanske mer stigar för
rörelsehindrade som sitter i rullstol så
de får uppleva våra svenska fjäll"

"Många leder i Kiruna-fjällen/Abisko
nationalpark är dåligt märkta
sommaren."

Sist jag vandrade i fjällen var det spänningar mellan
vandrarer och cyklister. Cyklarna förstör lederna så de blir
steniga och gropiga. De kom fram fortare till fjällstugorna
och tog de bästa rummen. Det muttrades mycket mellan
vandrarerna.

Viktigt att det finns
med olika
Aller blir
För att vistas i
närmligt"

NATURSKYDD

- 62% av respondenterna har någon gång besökt en svensk nationapark, 19% har aldrig besökt en nationalpark och 19% vet ej
- Flest personer har besökt **Stenshuvud nationalpark** följt av **Söderåsen, Tiveden, Abisko, Tyresta, Skuleskogen, Stora Mosse, Fulufjället och Blå Jungfrun**. Minst antal besök: Vadvetjåkka, Töfsingdalen, Pieljekaise och Muddus.

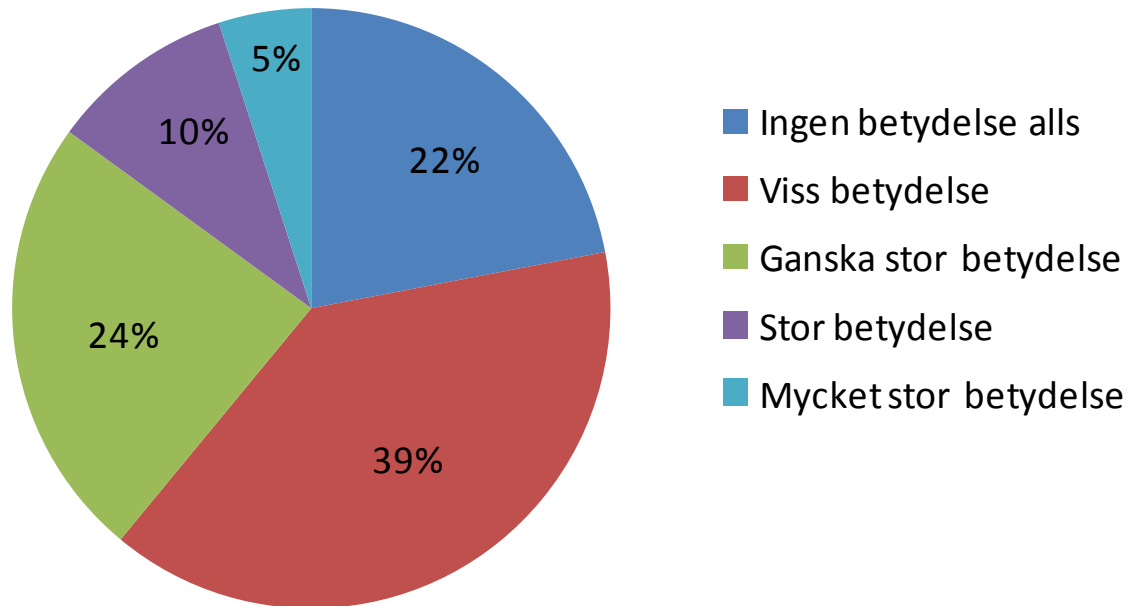
Vad anser du om mängden skyddade naturområden (naturresevat och nationalparker) i Sverige respektive i svenska fjällen?

	I Sverige (%)	I svenska fjällen (%)
Alldeles för lite skyddad natur	20,3	15,7
Något för lite	26,2	20,9
Lagom	26,0	24,2
Något för mycket	1,7	1,3
Alldeles för mycket skyddad natur	1,3	0,8
Vet ej	24,5	37,1

NATURSKYDD

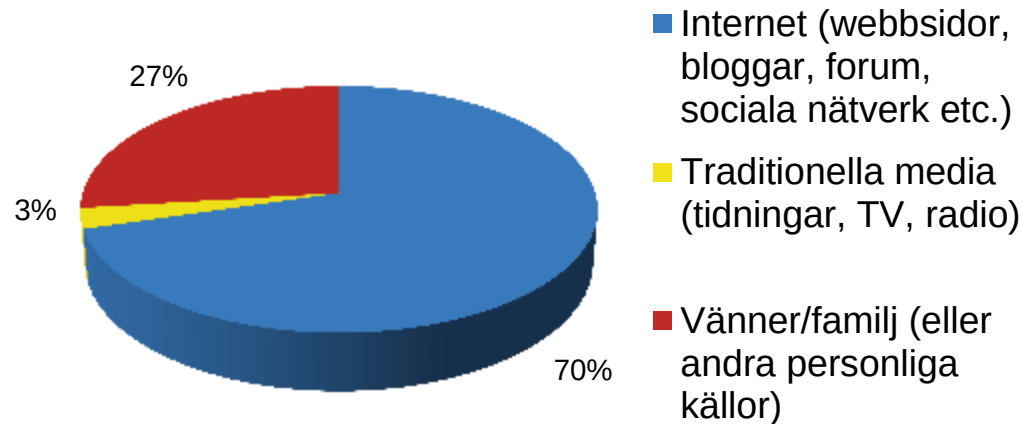
Vilken betydelse har skyddade naturområden (naturreservat och nationalparker) i svenska fjällen för att tillgodose ditt behov av naturupplevelser?

Skyddade områden i fjällen och betydelsen för naturupplevelser

INFORMATIONSSÖKNING OCH SOCIALA MEDIER

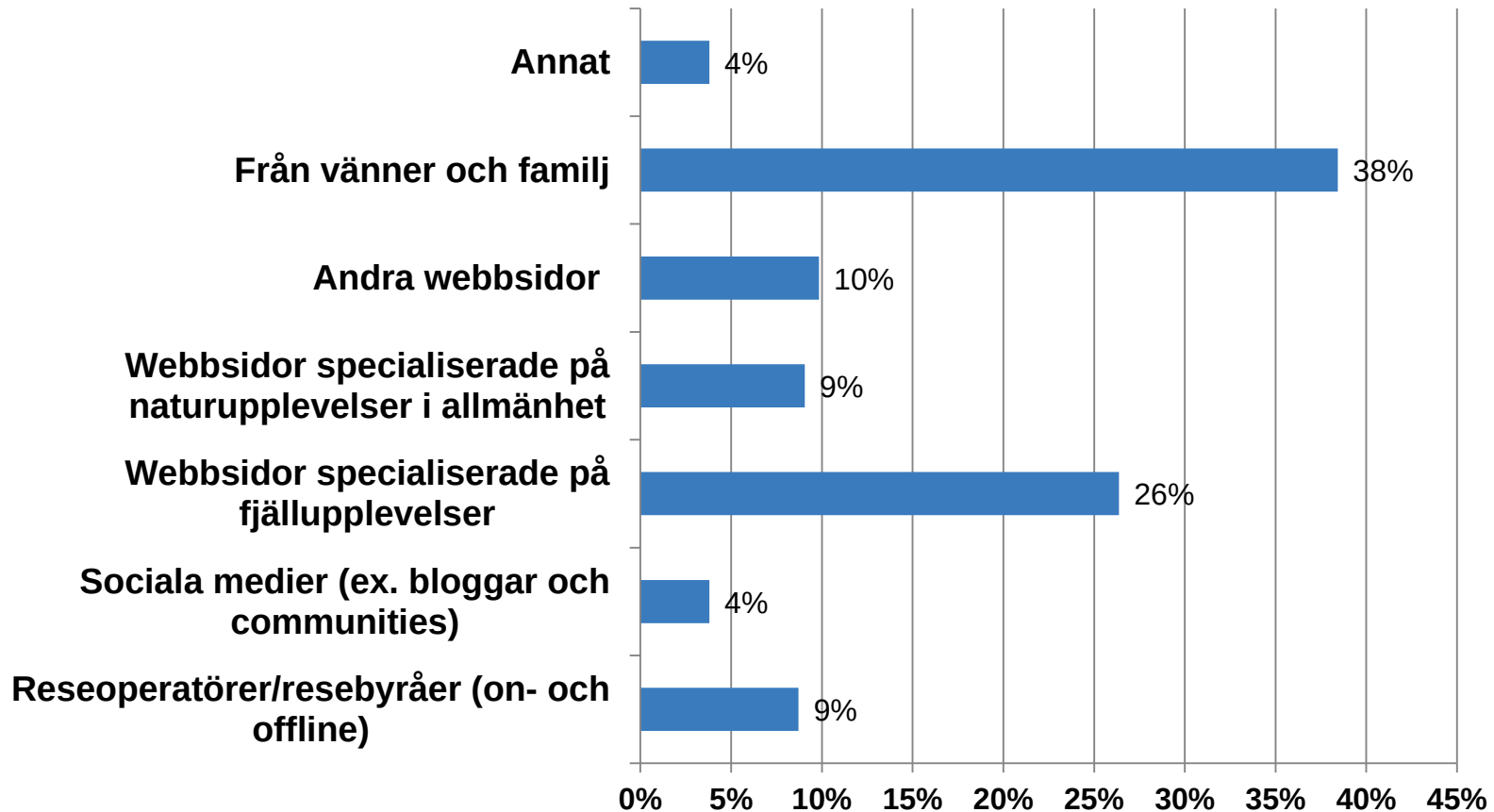
Var hittar fjällturisten information om fjällvistelser?

- 70% av de svenska fjällturisterna anger att merparten av information om deras vistelser i fjällen i allmänhet kommer från internet (webbsidor, bloggar, forum, sociala nätverk)
- Vanliga informationskällor (webbsidor) är sökmotorn Google, specifika destinationssidor som Skistar (Åre) eller Idre fjäll men även intressesidor som Svenska Turistföreningen och olika intresseforum så som Flashback
- De mest förekommande sociala plattformarna på nätet som används av fjällbesökarna är Facebook, Instagram, Twitter och Tripadvisor.

INFORMATIONSSÖKNING OCH SOCIALA MEDIER

Var hittar fjällturisten information vid **planeringen** av besök i fjällen?

Resultaten visar INTE på att man i någon nämnvärd utsträckning använder nätet och sociala medier för att vara en del av en community kring fjällen som ett gemensamt intresse, d v s **lågt engagemang och lågt socialt grupp beteende via sociala medier**. Konsumenten förlitar sig mer på de **traditionell/officiell information och egen erfarenhet**. Detta kan dock vara olika för olika segment inom fjällturism – fler analyser ska göras.

FALLSTUDIE JÄMTLAND

- Besökarstudie juli-oktober 2013, nationella och internationella besökare
- Registreringskort (1301 st) i 9 boxar under juli-oktober i Storulvån, Vålådalen inkl Nulltjärn och Vallbo, Storvallen, Enafors och Kläppen (Ljungdalen)
- Efterföljande webenkät (utskick till 885 st, inkomna enkätsvar från 578 st = 65 % svarsfrekvens)
- Analys och skrivande av populärvetenskaplig rapport (beräknas klar februari 2015). Resultatet kommer också att levereras som underlag till Länsstyrelsen i Jämtland/Naturvårdsverket i pågående arbete med nationalparksprocess
- 2013- års studie ska jämföras med en tidigare studie från 1999 för att följa eventuella förändringar över åren

Fjällbesökare 2013/Mountain visitors 2013/ Bergbesucher 2013

ett kort per person. Om ni är flera i gruppen ber vi alla över 15 år att fylla i ett kort.

/One card per person, please./ Füllen Sie bitte pro Person eine Karte aus.

Location/ Ihr derzeitiger Aufenthaltsort:

Engdalen ☐ Storvallen

n ☐ _____

Ifyllt/Filled in/

Ausgefüllt am:

Dag/Day/Tag

Månad/Month/Monat

Hemort/Town/Wohnort _____

Land/Country/Land _____

fonnummer _____

datum _____

☐ Man/Male/Männlich

☐ Kvinna/Female/Weiblich

ra i Jämtlandsfjällen?/How many days will you stay in the mountains?/ Wie viele Tage bleiben Sie

of days/ Anzahl der Tage: _____

2. Har du gått/cyklad eller tänker du gå/cykla en eller flera dagsetapper utanför markerade leder?/Are you going to walk/cycle marked trails for one day or more?/Sind Sie eine mehrere Tagesetappen abseits markierter Wege gewandert oder beabsichtigen Sie,

☐ Ja/Yes/Ja

☐ Nej/No/Nein

3. Övernattning/boende:/ Accomodation / Wo übernachten Sie:

☐ Fjällstugor/ mountain lodges/ Berghütten

☐ Fjällstationer/mountain stations/Bergstationen

☐ Tält

4. Deltar du i en organiserad tur?/Are you participating in an organized tour?/ Nehmen Sie an einer organisierter

☐ Nej/No/Nein

☐ Ja/Yes/ Ja – Vem organiserar turen?/Who is organizing the tour?/Wer organisiert die Tour?

Vi vill ställa ytterligare frågor om ditt besök med hjälp av ett frågeformulär som skickas till din e-post./A questionnaire v

/Ein Fragebogen wird an Ihre E-Mail gesendet.

Enkäten kan skickas till följande e-post/E-mail/E-Mail: _____

Tack för hjälpen!/Thank you for your help!/Vielen Dank für Ihre Mithilfe!

Sandra Wall-Reinius, Etour, Mittuniversitetet, Tel: 0727045846, E-mail: sandra.wall-reinius@miun.se

BESÖKARNAS HEMLAND (INFORMATION FRÅN REGISTRERINGSKORTEN)

- Sverige 80%
- Tyskland 11%
- Norge 4%
- Schweiz 1%
- Danmark 0,5%
- Nederländerna 0,5%
- Belgien 0,5%
- Österrike 0,5%
- Storbritannien 0,5%
- Andra länder 1,5%

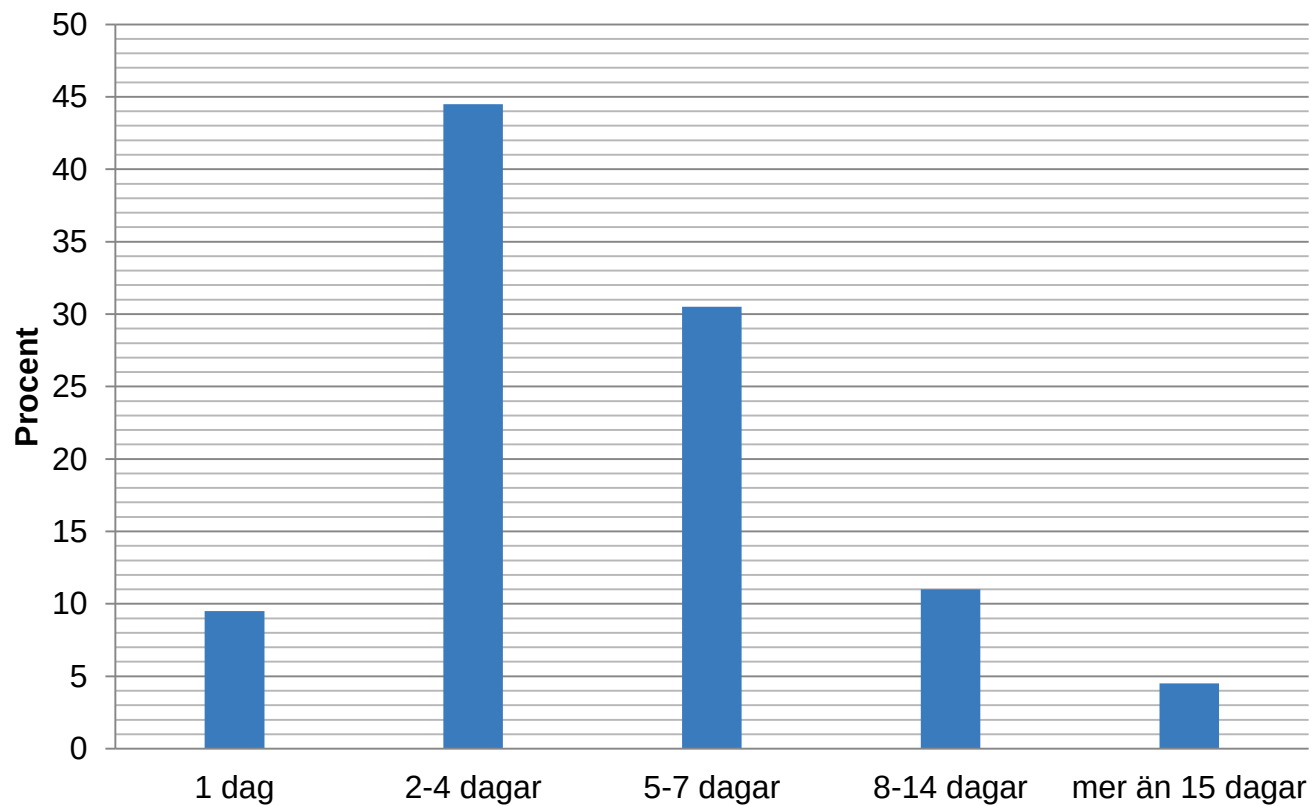

NATIONELLA OCH INTERNATIONELLA BESÖKARE...

- 54% kvinnor och 46% män
- I genomsnitt 45 år
- Besöket varade i genomsnitt 5 dagar (från 1 dag till 36 dagar)
- 46,5% övernattar i fjällstuga och fjällstation, 31% tältar (enbart), 7% kombinerar stuga, station och tält
- 65% följer markerade leder (35% vandrar/cyklar utanför markerade leder)
- 2,5% deltar i en organiserad tur

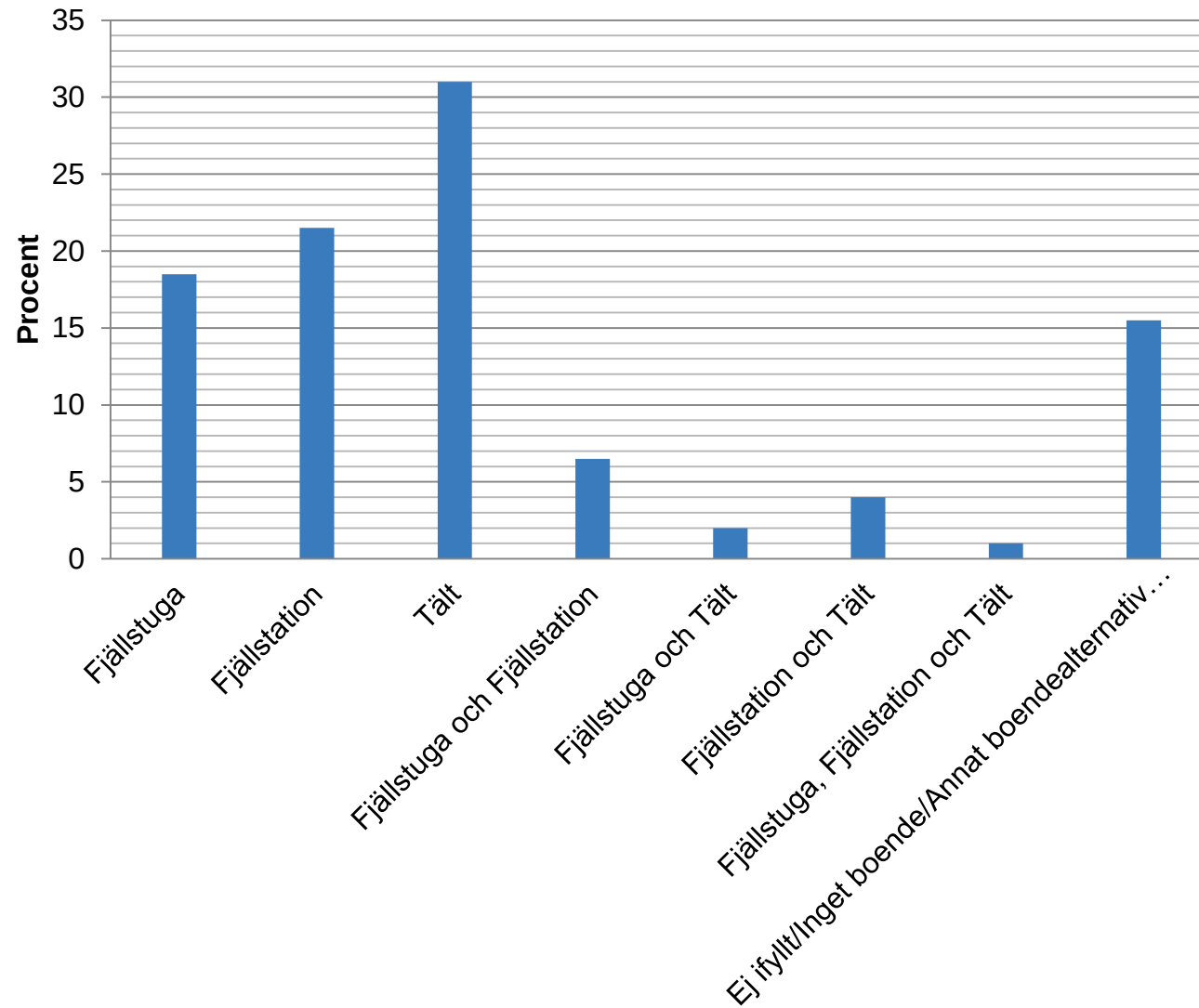

Antal dagar som besöket varade, svar från registreringskort

Genomsnitt: 5 dagar

Övernattning, svar från registreringskort

NÅGRA RESULTAT FRÅN DEN UPPFÖLJANDE ENKÄTEN

Aktiviteter

Vandring med övernattnig och **dagsvandringar** är de aktiviteter som de flesta av besökarna ägnade sig åt. Tältning, toppturer och naturfotografering är också något som de ägnade sig åt.

Några skillnader: Dagsvandringar är vanligare och viktigare för svenska besökare, medan toppturer är vanligare och viktigare för utländska besökare.

Motiv till besöket

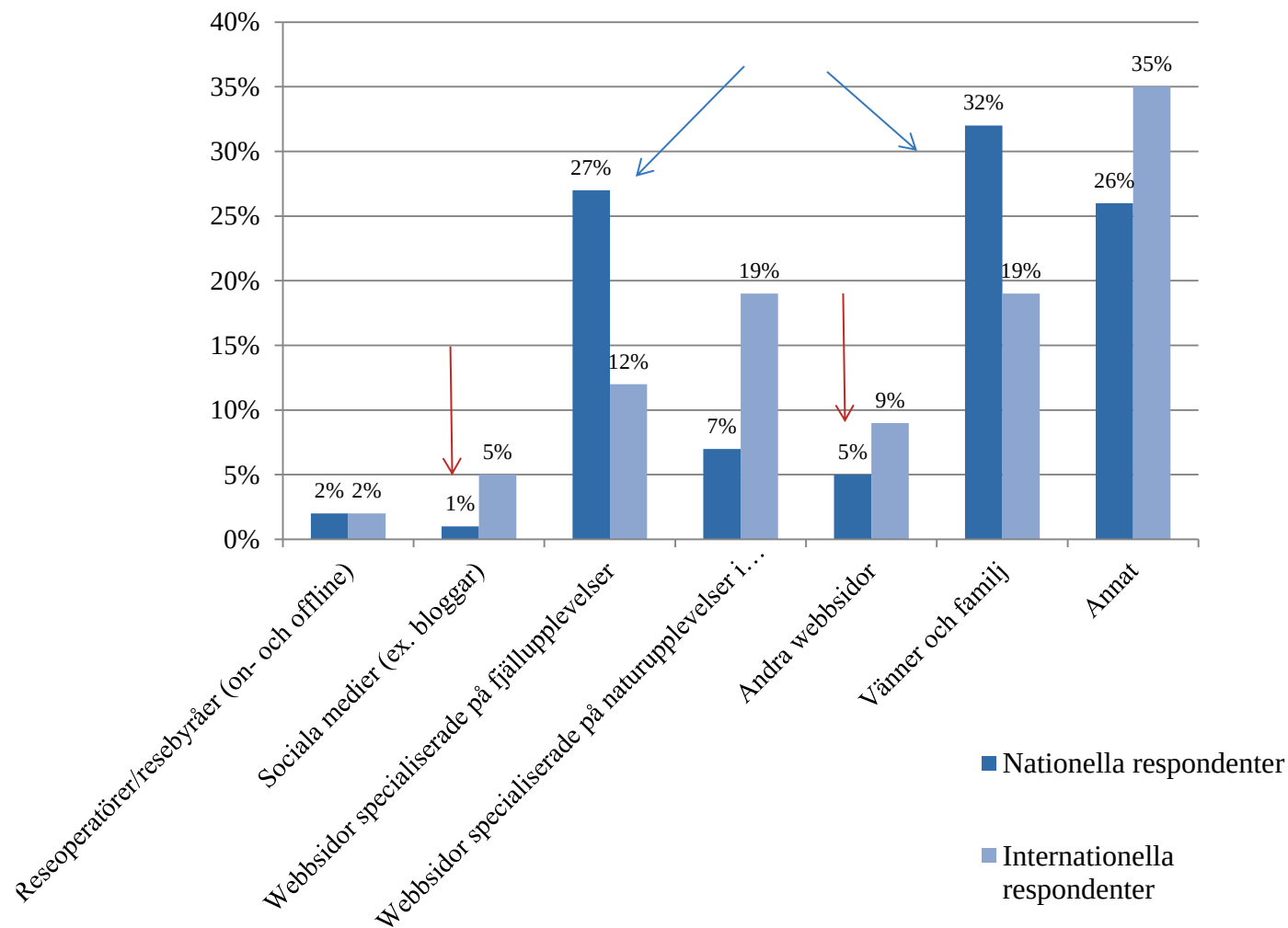
Den vanligaste huvudsakliga anledning till besöket är **att vandra**.

Några skillnader i avgörande faktorer för besöket:

- De svenska besökarna: att uppleva natur och vildmark, upplevelser av lugn och ro, komma bort från arbete och umgås med familjen.
- De utländska besökarna: att uppleva natur och vildmark, upplevelser av lugn och ro, att området är unikt och att få uppleva ensamhet.

FRÅN ENKÄTEN

Den huvudsakliga informationskällan vid planeringen av besöket:

FRÅN ENKÄTEN

Tidigare erfarenheter av området

74% av de svenska har tidigare besökt området under sommartid, 34% av de utländska

Av de svenska har 40% besökt södra jämtlandsfjällen fler än 10 gånger och motsvarande andel av de utländska är 48%

Framtida besök

70% av den svenska kommer helt säkert att återvända till området och motsvarande andel av de utländska är 50%.

2% av de svenska är tveksamma till att återkomma och 7 % av de utländska.

...Analys av besökarundersökning i Jämtland fortsätter och likaså analyser över tid för att se eventuella förändringar ...

"MODERNA FJÄLLVANDRARE SOKER ÄVENTYR OCH SERVICE" – FJÄLLVANDRARE 1980 OCH 2003 I NORRBOTTENFJÄLLEN

- Fortsatt viktigt med naturupplevelser
 - Viktigare med övernattingsstugor/boende, proviantförsäljning, markerade vandringsleder och tillgänglighet
 - Accepterar infrastruktur i större utsträckning (helikoptertrafik, vägar, transporter)
 - Fler vandrar ensamma
 - Kortare vistelsetid
 - Äldre
- Två grupper som vill uppleva fjällen på olika sätt - mer respektive mindre service och tillrättaläggning

NY BESÖKARUNDERSÖKNING I LAPONIA 2015, EV INKLUDERA ETT STÖRRE UNDERSÖKNINGSOMRÅDE

- Tidigare undersökningar upprepas för att undersöka förändringar: Fortsätter de trender som vi redan identifierat (ex kortare vistelse tid, äldre, ökad efterfrågan på service och ökad tids- och rumskoncentration) eller finns ett trendbrott?
- År 2003 kände 60% av besökarna i Laponia till världsarvsstatusen innan besöket. Ser det annorlunda ut idag?
- Endast 5% menade att världsarvet (statusen i sig) påverkade beslutet att resa till Laponia. Har det förändrats?

TACK! FRÅGOR OCH FUNDERINGAR?

Källor och tips på referenser:

Fredman, P., Wall-Reinius, S. & Grundén, A. 2012. The nature of nature in nature-based tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 12:4, 289-309.

Fredman, P., Wall Reinius, S., Sandell, K. Lundberg C., Lexhagen, M., Bodén, B & Dahlberg, A. 2014. *Besök och besökare i fjällen - Resultat från en undersökning avseende svenskarnas fritidsaktiviteter i fjällen, besök i olika fjällområden, landskapsrelationer, fjällen i sociala medier, upplevelser av vindkraft och attityder till skyddad natur*. Mid-Sweden University, ETOUR, Report 2014:3.

Wall-Reinius, S. 2012. Wilderness and culture: tourist views and experiences in the Laponian World Heritage Area. *Society & Natural Resources*, 25 (7), 621-632

Wall-Reinius, S. 2010. *Utlandsmarknader för svensk naturturism - sekundäranalys av VisitSwedens målgruppsundersökning på tio utlandsmarknader*. ETOUR & VisitSweden

Wall-Reinius, S. & Bäck, L. 2011. Changes in Visitor Demand: Inter-year Comparisons of Swedish Hikers' Characteristics, Preferences and Experiences, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 11:sup1, 38-53

Wall-Reinius, S. & Fredman, P. 2007. Protected Areas as Attractions. *Annals of Tourism Research*. 34 (4), 839-854.